

Bộ điệu anh làm thằng phát cơm phải phì cười.

Hắn đưa cho anh thêm một vắt bì mỡ mất một miếng, rồi co chân đá bộp vào đít anh:

- Phút-lăng-căng mẹ mày đi!

Anh điên cầm vắt cơm đưa lên miệng, tưởng sắp cắn ăn. Nhưng không. Anh giơ cao chân bước đi theo nhịp ắc-ê và dùng vắt cơm làm cái kèn, thổi:

Tin tin tin tin tèn tèn tòn

Tèn tèn tin tin tòn tòn tèn

Thằng Thái há hốc mồm nhìn anh từ điên không chớp mắt, ngạc nhiên thích thú giống như lúc nó nhìn cái ống diều trên miệng Một Điếu nói mà không rút. Nó bật lên cười:

- Hơ, hơ!...

Thằng Lanh phải giật tay nó, kêu:

- Lên lĩnh cơm mi!

Hai đứa hối hả chạy lên, đuổi theo những người cùng hàng.

Lanh chạy vội quá, vấp vào cái cẳng băng-ca, ngã chúi mặt xuống đồng cơm. Thằng phát cơm quát:

- Tổ cha mi! Chạy đi mô mà như chạy đi ăn cướp rứa hả?

Lanh gương đứng dậy, rút đầu rút cổ, một tay luồn vào vạt áo rộng thùng thình, ôm bụng, miệng la bai bai:

- Tui lỡ! Tui lỡ! Các bác đừng đập tui mà tội! - Lanh chìa bàn tay không ôm bụng ra nhận vắt cơm, mặt nhăn nhó, mếu máo. Nhìn điệu bộ nó, ai cũng tưởng nó đang bị cái que nhọn thọc vào giữa ruột.

Thái đứng cạnh Lanh, chìa tay ra nhận vắt cơm, nhưng mắt vẫn ngó theo anh từ điên. Lanh phải huých cùi tay vào sườn nó ra hiệu. Hai đứa cầm hai vắt cơm chạy ra một góc sân lao, cố ý tránh xa bọn trong

băng Lép-seo đang ngồi tùm tùm dưới chân tường da dây ca-sô. Thái lo lắng hỏi bạn:

- Cậu bỏ rứa có đau không?

- Cậu tưởng tớ bỏ thiệt à? - Lanh hỏi lại, cặp mắt lé hấp háy ánh lên vẻ tinh nghịch. Nó rút bàn tay đang ôm bụng ra khỏi vạt áo. - Coi đây này!

Té ra trong bàn tay nó là một vắt cơm nữa. Nó nhìn Thái, cười hề hề:

- Tới giả đồ bỏ đó chứ! Vừa chúi xuống đồng cơm là tớ dớp luôn một vắt đút vào trong áo, rồi giả đồ như đang ôm bụng, đứng lên, làm cho tụi hắn mờ mắt không đập. Nó chấp chấp miệng, giọng tiếc rẻ, nói thêm: "Coi chi bàn tay tớ to bằng bàn tay người lớn thì tớ đã cầm thêm được vắt nữa".

Thái trầm trồ:

- Cậu tài thiệt! Còn tài hơn cả mấy ông làm xiếc bán dầu cù-là ở chợ Đông Ba! Nì, ta chạy ra chỗ tề coi anh điên đi!

- Diên thì có chi lạ mà coi! Anh điên nó bị bắt vô tù đã mấy tháng nì, chiều mô phát cơm anh cũng làm kiểu đó. Rửa cậu chưa khi mô thấy người điên à?

- Có chứ! Nhưng anh điên nì ngó tức cười ghê lắm!

11

Sân nhà lao lỗ nhố đen đặc những người là người. Tất cả một màu xám xịt, đen lam láp như một đàn cua vừa được móc dưới bùn lên. Người đi lại, người đứng, người ngồi xổm, hoặc ngồi bệt xuống đất hai cẳng chân dang rộng... Họ bày những vắt cơm vừa lĩnh lên nón, lên mũ, lật ngửa, lên

giấy báo, lên những ngọn lá bàng rụng... Họ cảm cúi, mài miết, ăn một cách đói khát, thèm thuồng.

Trên chóp tường bao quanh sân lao, bọn lính ngục vác súng đi đi, lại lại. Trong số này có một tên lưng gù gù, mặt ngắn mà to bè bè, đầy trứng cá và mụn cóc, chân đi vòng kiềng như kiểu hề Sác-lô. Hắn tên là Lai, dân hoàng phái, anh em tù gọi hắn là Mẹ-Lai-tàn-tật. Mẹ-Lai-tàn-tật đánh tù rất tàn bạo. Cả nhà lao ai cũng sợ hắn, chỉ có anh điên là không sợ, lại còn bày trò trên chóc.

Trong lúc mọi người ăn cơm, anh tù điên không ăn, hai tay cứ cầm lăm lăm hai vát cơm, đi sổng hàng với Mẹ-Lai-tàn - tật phía dưới chân tường. Trên chóp tường, Mẹ-Lai-tàn-tật đi tới, anh ta đi tới, đi lui anh ta theo lui. Lưng anh ta cũng lăm lăm bộ gù gù, chân cũng đi vòng kiềng, kiểu hề Sác-lô, bộ dạng giống Mẹ-Lai-tàn-tật, không chê được. Trên cao, Mẹ-Lai sờ mặt, anh ta cũng sợ mặt, sờ mũi, anh ta sờ mũi, quạu mặt, trợn mắt, anh ta cũng quạu mặt, trợn mắt... Tù ăn cơm xong, xúm lại coi anh làm trò mỗi lúc một đông. Bóng Mẹ-Lai nằng chiêu đỡ dài xuống sân lao, anh tù điên cứ nhè đầu cái bóng mà dẫm chân lên, miệng hô ác ề, ác ề! Mọi người ôm bụng cười. Vỗ tay rần rần: "Bờ-ra-vô-diên! Bờ-ra-vô-diên!". Mẹ-Lai-tàn-tật tức lộn ruột đứng lại, chửi xuống:

- Tổ cha thằng điên!

Anh tù điên nhìn ngược lên, chửi trả:

- Tổ cha... cha... thằng điên!

Mẹ-Lai càng cáu, cúi xuống định nhặt cái gì để ném, nhưng không tìm thấy, liền chìa súng xuống, lên quy-lát lác các dọa bán.

Anh tù điên nằm lăn đùng ra đất, chống hai chân lên trời đập đập gió về phía mặt Mẹ-Lai, miệng la như người bị cát cổ:

- "Xô-vê-moa! Xô-vê-moa (1)! Ông Một Điều ơi! Mẹ-Lai-tàn-tật phơ (2) moa on cứ!". Moa chết nhân răng củ kiệu!

Thúi xem anh điên làm trò, thích thú. Nó sán lại gần anh ta, cười ngật ngheo.

Anh điên bất thần đứng bật ngay dậy, trợn mắt méo mồm nhìn Thúi. Điều bộ anh ta nhìn dữ tợn như sắp chồm tới đập nó. Thúi hoảng sợ định bỏ chạy nhưng vướng phải những người đứng chen chúc phía sau. Anh điên động hai vát cơm vô túi vét-tông, nhảy tới chụp lấy cánh tay Thúi, lôi tới sát trước mặt anh. Thúi sợ đến kêu không thành tiếng. Anh điên bỗng ngoác rộng miệng cười. Vẻ dữ dần trên gương mặt lộ lem của anh vụt biến mất. Anh giả giọng Tây lơ lơ hỏi to như quát:

- Toa, bé con Viết Min? Bùm, Bùm! Dồn Hộ Thành?

Thúi chẳng hiểu mô tê, cứ gật đại. Anh điên móc túi áo, lấy vát cơm nguyên, rồi lật ngửa bàn tay Thúi ra, đặt vát cơm đánh bộp vào giữa lòng bàn tay. Anh trợn mắt quát:

- Moa đon-nê! Don-nê! Cho! Cho! A-lê phút, lăng-căng! - Anh cúi xuống phát vào dít nó, rồi lại nhe răng cười không thành tiếng. Đang sợ hết hồn mà về ngộ nghĩnh bất ngờ của anh điên làm Thúi phải bật cười theo.

Nó lách vọt ra ngoài tìm Lanh. Nó chìa vát cơm anh điên cho ra trước mặt Lanh, cười tít mắt.

- Cậu thấy chưa? Tổ nói không sai mô! Anh điên ni lạ mà tức cười ghê lắm! Biết cả tổ bùm bùm đồn Hộ Thành nghe!

Lanh cũng cười theo:

(1) Cứu tôi! Cứu tôi.

(2) Bắn tôi một cú (tiếng Tây bồi).

- Ở tù lắm lúc cũng vui gồm! Chừ ta đem cơm vô ăn chung với anh Lượm và thằng Ngạnh hí. Rửa là bốn người được bốn vắt, cũng tạm tạm. Cơm hết rồi, chắc tụi hần làm lơ cướp cơm mấy người đau nằm lại trong ba-ti-măng.

Thúi trở mặt nhìn Lanh, hỏi:

- Cậu liều mạng xoáy cho được vắt cơm lại đem cho?

- Vê Quốc Đoàn với du kích mà không cho nhau được vắt cơm răng cậu? - Giọng Lanh đầy vẻ trách móc.

12

Sân lao Thừa Phủ nhập nhạng tối. Từ trên chòi canh một hồi keng chói gát vang lên. Keng báo giờ tù phải chui vào các nhà ngục. Tụi lính ngục đi vòng quanh chớp tường, hò hét, quát nạt.

- Vô hết! Vô hết! Năm phút nữa thằng mô còn xớ rớ ngoài sân? Ăn đạn chớ trách!

Một toán lính ngục khác cầm gậy, roi cặc bò, dùi cui, từ bên ngoài rầm rập chạy vào. xua tù vào các ba-ti-măng. Khi tù đã vô hết, chúng đóng sập các cánh cửa niềng sắt, khóa lại.

Cả hai ba-ti-măng nghệt cứng tù nhân, tối thui như trong hang. Tiếng la hét, cãi lộn, chửi bới tranh giành nhau chỗ nằm rào rào nổi lên tứ phía. Òn ào, hỗn độn hết chỗ nói. Khoảng nửa giờ sau, tiếng huyền náo òn ào dần dần lắng xuống. Mọi người đã nằm yên tại chỗ của mình. Lác đác có tiếng ngáy, tiếng nói mê.

Tù nhân nằm tràn trên nền xi măng, ép sát vào nhau như cá trong hộp. Họ nằm kín cả đường đi ở giữa,

không còn hở một chỗ để len chân.

Không khí mỗi lúc một thêm oi bức, ngọt ngọt. Mấy cái hồ tiêu ngập ngựa cứt dái lúc này bốc hơi càng dữ. Mùi hôi thối không chỗ thoát, đặc quánh lại, tưởng có thể lấy tay mà vốc được.

- Thúi chi mà thúi lắm ri trời!

- Cần chi phải bắn, phải chém! Đêm mô họ cũng cho người cứt ri cũng đủ thối phổi mà chết!

- Tụi hần ác đến nước ni mà trời Phật mô không hiện ra vật chết cho bà con nhờ!

- Trời Phật mô vật được tụi hần! Tụi hần thì phải có Vê-cu-đê mang bom vô vật như ở đồn Hộ Thành mới xong!

Tiếng kêu la, nguyên rủa, ca thán phần uất, chốc chốc lại nổi lên, xé toạc mùi hôi đặc quánh và bóng tối:

Khốn khổ nhất ba-ti-măng trong đêm là mấy người già yếu và tụi tù con nít. Sức yếu, họ bị những người khỏe lấn ép, dồn đẩy mỗi lúc một gần sát bậc thềm cầu tiêu. Gần như họ phải nằm lên cứt, nước dái, giẻ rách và giấy lau dít.

*

* *

Lượm nằm cách thêm hồ xí chỉ mấy bước chân. Mùi hôi thối xộc thẳng vào mũi, làm nó muốn ngạt thở. Nhưng nó chẳng buồn nhúc nhích cửa quây. Khắp người nó chỗ nào cũng đau như có ai lấy sống dao mà dằn. Những cú đâm, đá, đập của Lép-seo và tụi "băng" của hần đến lúc này mới ngấm đến tận xương. Trước đây, cái răng cửa của Lượm bị sút mất một nửa nên cả đội mới đặt cho biệt hiệu: Lượm-sút. Bây giờ cái răng sút và cái răng lành bên cạnh cũng gãy nốt, trở thành cái lỗ hổng "trở cửa cho voi vô ỉa", in hệt mấy đứa bạn sún

răng mà ngày còn đi học Lượm hay trêu chọc làm chúng phải nổi cáu.

Hai môi Lượm bị dập, giờ càng sưng vều. Lúc chiều Thúi và Lanh đưa cơm vào, nó chỉ ăn được mấy miếng - Nhai cơm, hai hàm răng và cặp môi nó đau buốt như nhai mảnh chai. Nó bật rên đau đớn và nằm vật xuống nền xi măng. Sau đó nó thiếp đi không còn hay biết gì nữa. Khoảng nửa đêm, nó chợt bừng tỉnh dậy. Nó muốn cự trả mình nhưng không sao cự nổi...

Chợt có tiếng hỏi thì thào, sát bên tai Lượm:

- Hôi thúi lắm à anh?

- Ngạnh đó à? Răng mi không ngủ, thức làm chi?

- Dầu tui nhức quá không ngủ được... Hay anh lấy cái áo tui đắp lên mũi cho đỡ thúi?

- Cũng chẳng hơn chi! Kê, cứ để cho hán thúi! Đã nếm mùi tù thành Tây thì cứ nếm cho hết. Tụi hán còn mớn chi gồm hơn cái mớn cứt nước đáí ni thì cứ đem hết ra đây! Tau mô có ngán?...

Hai mắt Lượm mở thao láo, trừng trừng nhìn bóng tối ngọt ngào. Một nỗi hối tiếc ghê gớm từ góc xó nào đó trong trí nhớ, lại chồm ra dày vò Lượm. "Cái bữa đó mình không ngu, biết đánh lừa tụi chó béc-giê, thì chừ đang nằm với cả đội ở chiến khu rồi, chừ mô phải chịu gãy răng, dập mặt, nằm ngừi cứt ở đây. Làm lính trinh sát mà ngu độn như mình thì phải chịu như ri cũng đáng đời lắm. Nó thờ dài, cay đắng, uất ức. "Chỉ thương chỉ huy trưởng thôi - Nó miên man suy nghĩ - Chắc lúc ni ông cũng đang phải nằm trần trụi trên nền ca-sô hôi hám như mình ở đây. Khát hớp nước cháy cổ cũng chẳng biết nhờ ai lấy cho. Mình ở đây còn sướng hơn ông, cần chi đã có thằng Thúi, thằng Ngạnh, chừ lại thêm cả thằng Lanh nữa, xúm lại giúp đỡ", - Lượm đưa tay quờ quạng sờ ba đứa bạn đang nằm ép sát hai bên

mình, tự nhiên nó thấy lòng ấm lại. Cực khổ đến đâu mà có bạn thì cũng không đến nỗi, vẫn còn chịu được, còn đứng vững được... "Anh ơi, sáng mai mà em bớt đau, nhúc nhích được, răng em cũng tìm được cách liên lạc với anh, tiếp tế nước cho anh. Làm răng anh lại để cho tụi hán bắt được? Vê-to-dầu, mi là đứa khôn ngoan tài giỏi nhất đội, mi đi làm liên lạc, bảo vệ chỉ huy trưởng, mà mi lại chịu để cho ông bị bắt? Hay là lúc đó ông đi một mình, không có mi? Ông đã ăn mặc cái trang như rửa, mà vẫn bị bắt, chắc phải có đứa biết mặt ông, chỉ điểm cho Tây... Đứa mô chỉ điểm? Hay chính lại thằng Thành, thằng Nguyễn Trì? Việc ni nhất định mình phải dò tìm cho ra, rồi tìm cách nhấn lên chiến khu. Nhưng chưa chừng mình chưa kịp làm chi thì đã chết vì tay thằng Lép-sợ và tụi đàn em của hán...". - Lượm nghĩ vậy vì sự nhớ lúc chiều ngồi ăn cơm, thằng Lanh kể với thằng Thúi và thằng Ngạnh: Trưa nay, vừa ngồi dậy được là Lép-sợ lôi ngay con dao găm đất trong lưng quần, đem ra mài vào thành bể giữa sân. Vừa mài dao, hán vừa nghiêng răng kèn kẹt, nói với tụi đàn em bầu quanh: "Tau phải thọc lút con dao ni vô giữa ngực hán! Tức là thọc vô ngực mình đó. - Còn hán thì không còn tau, còn tau thì không còn hán!"

Theo thằng Lanh thì Lép-sợ không phải như đứa khác, nói phách lác nói dọa. Hán đã nói là hán làm, chết hán cũng làm. Cách đây chưa đầy một tháng, hán và tụi đàn em, vào lúc nửa đêm, đã trùm bao bố lên một anh tù to lớn như Tây Lê Dương, rồi hè nhau lấy gạch đá đập vỡ đầu anh, chỉ vì anh này đã bọp hán một tát tai. Tụi lính ngục phải bỏ anh này lên băng-ca, không vô nhà thương. Nghe đâu anh ta nằm nhà thương được ba ngày thì chết... Nghĩ tới đó. Lượm thấy ruột gan bồn chồn, xao xuyến và ớn lạnh dọc xương sống.

Từ hôm bị bắt đến nay. Lượm đã trải qua nhiều phút căng thẳng, hiểm nguy, nhưng chưa lúc nào nó cảm thấy lo lắng sợ hãi như lúc này. Nó hình dung trong cảnh tối thui như lúc này, mình đang ngủ say, một cái bao bố bồng trùm lên mặt. Mình chưa kịp cựa quậy thì một lưỡi dao đã thọc vô giữa ruột... Mình chết mà không kịp kêu lấy một tiếng...

Tự nhiên Lượm ứa nước mắt. Một con dòi từ trên trần rơi đúng giữa mặt nó. Trước viễn cảnh ghê rợn của cái chết, con dòi không còn làm nó thấy ghê tởm nữa. "Mình chết chôn xuống đất thì dòi bọ còn lúc nhúc đầy mình!" Nó chua xót nghĩ vậy, và đưa tay bắt con dòi, ném đi. Nó bỗng chạm tay vào một đứa ngồi ngay gần sát đầu mình. Tim nó muốn ngừng đập, run rẩy hỏi:

- Ai đó?

- Tui đây, Nganh đây!

- Răng mi không ngủ mà ngồi đó làm chi?

- Tui ngồi canh tui hán cho anh. - Nganh thì thầm trả lời. - Tui hán mà mò qua đây chụp bao tải lên anh là tui lay thành Thủi dậy để hán la tiếp cứu, thức hết cả lao dậy, tui hán phải sợ không dám dăm. Anh coi đây này, - Nganh mò tìm bàn tay Lượm, gại, gại vào lòng bàn tay Lượm cái đầu đánh hai mươi phen nhọn hoắt.

- Hán mà đụng vô người anh là tui đâm liền. Mình chừ có bốn anh em, sợ chỉ tui hán!

- Ủ hê. - Lượm lúc này mới sực nghĩ ra. - Đúng là chừ mình, đã có bốn người, bằng quân số một tổ chiến đấu của Đội ngày còn ở mặt trận Huế...

Chính ý nghĩ này đã làm Lượm bình tâm trở lại - nỗi sợ hãi tiêu tan dần. Nó đưa bàn tay tìm nắm lấy bàn tay Nganh. Trời, bàn tay nó giống hệt bàn tay Vĩnh-sua, bàn tay con nít mà đã có chai, có cạnh. Lượm nói, giọng cảm kích.

- Cậu khôn thiệt, đúng là chính hiệu liên lạc của du kích, chết thì thôi chứ không chịu khai chỗ chôn súng! Cậu đã nghĩ ra cái điều mà tớ ngu quá, chẳng nghĩ ra: Chừ mình có bốn anh em mà toàn du kích với Vệ Quốc Đoàn. Lẽ mô ta lại sợ mấy thằng ăn trộm, ăn cắp?

13

Lanh là một trong những người tù đầu tiên bọn Pháp đưa về giam ở Lao Thừa Phủ, sau ngày thành phố bị giặc chiếm. Do đó nó thông thạo đủ mọi chuyện xảy ra trong lao.

Nhờ nó mà Lượm được biết, trong hai dãy ca-sô đối diện với ba-ti-măng hai, bọn giặc giam những người tù đặc biệt. Đêm đêm, chúng thường đưa xe đến chở một số người bị giam ở đây, mang đi và không bao giờ thấy mang về trả. Chắc là chúng đưa đi thủ tiêu. Do đó mà tù họ gọi dãy ca-sô này là "ca-sô âm phủ". Có lần, chiều hôm trước ca-sô nào cũng có người. Sáng hôm sau tất cả đều trống không. Rất nhiều lần, chúng vào gọi tên một số người ở hai ba-ti-măng, bắt ra tập hợp trước sân. Những người này hí hửng tưởng sắp được thả ra. Không ngờ chúng xích tay, rồi tống luôn vào "ca-sô âm phủ". Hiện nay trong dãy ca-sô âm phủ chúng có giam một người mà cả nhà lao ai cũng biết tên, đó là cụ Võ Nguyên Than, thân sinh của Đại tướng Võ Nguyên Giáp. Nghe đâu chúng bắt được cụ ở Quảng Bình, đem về giam ở ba-ti-măng một. Một hôm tên chánh Sở Mật thám Phòng Nhì nói với cụ: "Ông già không tốt! Ông già có người con cứng đầu dám chống lại quân đội Pháp hùng mạnh. Ông già sinh con mà không biết dạy con".

Cụ Than cười ngạo, vuốt râu trả lời: "Tôi để con ra, chưa kịp dạy thì con đã bỏ nhà đi làm cách mệnh. Chừ tôi muốn dạy thì còn mô ở đây mà dạy? Vậy tôi nhờ quân đội Pháp hùng mạnh đi bắt giúp con tôi về đây, để tôi dạy thử, coi con tôi có chịu nghe không". Thành chánh mặt tím tái quá, tát cụ gãy hai cái răng, rồi ra lệnh tổng cụ vào "ca-sô-âm-phủ".

Hơn ba chục tù con nít trong lao. Lanh đều biết tên, quen mặt, và còn biết rõ từng đứa tại sao bị bắt và bị bắt trong trường hợp nào. Riêng "băng" của Lép-sèo trước kia có mười bốn đứa. Tháng trước chết mất hai đứa, chừ còn lại mười hai. Cả hai đứa đều chết vì bệnh ỉa chảy. Không biết tui hán ăn phải cái chi, đi ỉa suốt hai ngày hai đêm rồi chết. Tui băng Lép-sèo toàn đứa không cha không mẹ, chuyên nghề ăn cắp móc túi ở khắp các chợ trong thành phố.

Có đứa đi ăn cắp, móc túi từ lúc mới sáu bảy tuổi. Riêng thằng Lép-sèo người ta đồn mới đẻ ra hán đã biết ăn cắp. Họ kể, mẹ hán vừa đẻ hán khóc oe oe, bà mẹ bồng tằm cho hán. Tám xong bà mẹ thấy cái nhẫn vàng đeo ở ngón tay biến mất. Bà ta tưởng cái nhẫn tuột ra, rơi chìm trong chậu tắm. Nhưng khi đổ hết nước vẫn không thấy cái nhẫn. Bà ta tiếc diên người. Lúc đó bà ta mới chú ý một bàn tay của thằng con nít bà vừa tắm, nắm chặt khư khư. Bà ta vạch bàn tay hán ra thì thấy cái nhẫn vàng nằm giữa lòng bàn tay!

Trong băng Lép-sèo có mấy thằng, người nhỏ quắt queo nhưng hung dữ, gan liều gồm ghieác lắm, đến cả Lép-sèo cũng phải gờm. Hồi mới vô lao, trong một trận đập lộn, một thằng đã cắn đứt tai một thằng khác.

Trong số ba chục tù con nít, có khoảng chục đứa là liên lạc Ủy ban kháng chiến xã, huyện, của du kích, bộ đội địa phương.

Có mấy đứa bị bắt chỉ vì dại. Chúng đi chơi thấy có giấy chi ai vớt giữa đường, lượm đem về định phát diều, té ra giấy đó là truyền đơn Việt Minh. Bất ngờ gặp phải tui "Bê-vê-cu" đi roòn, rửa là tui hán tóm cổ luôn tổng vô lao.

"Chỉ tại mù chữ cả thôi!" - Thằng Lanh buồn rầu kết luận. - Tui mà gặp giấy đó chắc tui cũng lượm. Hồi cách mạng mới lên, tui có đi học bình dân, đã hơi hơi biết đọc. Nhưng rồi Huế đánh nhau, tui mắc việc chạy liên lạc cho du kích, bỏ mất mấy buổi học, rửa là quên trọt. Mẹ tui nói tại tui ham ăn nhiều cơm cháy nên thành tối bụng tối dạ, học mô quên nấy, chừ lúc còn nhỏ thì cũng sáng láng lắm.

Lượm an ủi nó:

- Chuyện chi trong tù mi cũng biết, kể lại đầu đuôi vanh vách là mi thông minh lắm, tối bụng rãng được! Mấy bữa nữa tau bớt đau, tau sẽ dạy cho mi, thằng Thái học...

Nganh liền nói chen vào:

- Anh dạy giúp cho cả tui nữa hí?

- Ừ, còn đứa mô chưa biết chữ tui bay rù hết cả lại, tau dạy cho một thể. Tau chỉ dạy cho tui bay một tháng là truyền đơn Việt Minh đọc lầu lầu.

Thằng Lanh còn kể:

- Tui băng Lép-sèo cây đông, cây "dại ca Lép-sèo" vô nghệ cao cường, tha hồ ăn hiếp, những đứa khác. Đứa mô mới vô tù cũng bị tui hán xúm lại đập một trận ra oai. Tui cũng bị tui hán đập, đập rất tàn bạo, còn hơn cả trận đòn Một Điều, không chết là may! Đập cho thất kinh rồi tui hán bắt phải làm đầy tớ cho tui hán. Đêm ngủ, mình phải ngồi đấm lưng, gãi ghè cho tui hán ngủ. Lĩnh được vát com cũng phải bẻ bớt đưa cho, tui hán một phần vát. Đứa mô không đưa, hoặc đưa ít, tui hán

xúm lại cho mũi ăn trâu ngay!

Tụi lính ngục bắt tù con nít phải dọn cứt dái cầu tiêu cả hai ba-ti-măng. Vài ngày một lần, phải lấy lon múc cứt dái đổ vô cái thùng to, xách ra cái hố góc sân lao tê mà đổ. Không có lon thì phải lấy tay mà bụm cứt. Tụi Lép-seo không đũa mô chịu dọn, bắt tụi tui phải dọn thay. Đã không dọn, tụi hán còn đứng ngoài bịt mũi, trên chọc, bộp tai, đá dít, giả bộ lính Tây chửi tù đi làm cò-vê: "*Viết Min! Mao lên! Viết Min! Mao lên!*". Áo quần, chân tay tụi tui dơ mô cũng thối hoang mùi cứt...

14

"Mình không lanh tay đối phó trước, để tụi hán kịp xông vô mình sẽ mất mạng như chơi!". Những chuyện thằng Lanh kể về băng Lép-seo làm Lượm bật lên ý nghĩ đó. Ý nghĩ nung nấu đầu óc nó, giúp nó lẩn lút được cơn đau như bị sống dao dần khắp người. Sang hôm sau, nó gắng hết sức để đứng lên, mặc dầu đầu óc còn choáng váng, tay chân còn run rẩy và vừa đứng lên chưa được một phút, nó đã muốn nằm dài ngay xuống nền xi măng. Toàn thân nó đau nhức không sao chịu nổi. Nó cố sức, chống chọi với sự yếu đuối, đòn hèn của bản thân. Nó cắn răng để khỏi bật lên tiếng rên, giận dữ tự mắng nhích mình: "Mi là đồ tồi! Rửa mà cũng mang danh Vệ Quốc Đoàn! Thằng kẻ cắp bị đòn còn nặng hơn mi, rửa mà hán đã vùng ngay dậy mài dao quyết trả thù, còn mi là Vệ Quốc Đoàn thì nằm dài ra đó mà than vãn, kêu đau, rồi chịu xuôi hai tay chờ tụi hán tới thọc dao vô giữa ruột!".

Thấy Lượm đứng, dựa lưng vào tường, mặt quau co, miệng cứ lẩm bà lẩm bẩm. Thúi phát hoảng. Nó tưởng Lượm đau quá đã hóa rồ. Nó níu tay Lượm, năn nỉ:

- Anh nằm xuống mà nghỉ, đứng làm chi rửa cho đau thêm? Anh có khát không? Tui đi kiếm nước cho anh uống hí?

Về hốt hoảng, lo lắng của Thúi làm Lượm cảm động. Nó nhìn Thúi, nước mắt rung rung: "Một thằng lạ hoắc tự nhiên mắc kẹt vô đời mình rồi bỗng trở nên thân thiết với mình hơn cả anh em ruột thịt. Rồi chỉ với vũ khí là cái miệng la thiệt to, mà cứu mình thoát khỏi nguy hiểm!... Nếu không đi Vệ Quốc Đoàn, không tham gia kháng chiến, làm chi gặp được những chuyện lạ đời như rửa!". Ý nghĩ đó làm Lượm đang muốn khóc mà tự nhiên bật cười.

Lượm vịn vai Thúi nhúc nhích đi lại trong ba-ti-măng. Nó nói nhỏ với Thúi:

- Tụi băng thằng Lép-seo đang hầm hầm mài dao mưu giết hai anh em mình. Mình ngu chi nằm dài ra đó để chờ tụi hán xông vô giết? anh em mình bị giết chết ở đây, tụi Tây hán càng mừng, rửa là bớt đi được hai thằng Việt Minh!

Thúi hoảng sợ, thì thầm hỏi lại:

- Rửa chừ anh em mình mần răng?

- Mi không lo, tao đã có cách. Giết được anh em mình có mô dễ!

Trưa hôm đó, Lượm tập đi lại một lúc. Sau khi đã đi được không phải vịn vai Thúi nữa, nó nhờ Nganh và Lanh dẫn đi gặp những đứa mà nó biết chắc là bị bắt vì tội làm liên lạc cho Ủy ban, du kích. Tất cả có bảy đứa, cũng trạc tuổi với Lượm và Thúi. Đứa nào áo quần cũng rách rưới như tổ dĩa, nước da xanh bủng xanh beo, ghẻ lở đầy người, chảy rạn như sung. Khi nhắc đến tụi băng

Lép-sẹo, đáy mắt đứa nào cũng lóe ánh thù hận.

Sau cái hôm Lép-sẹo bị cái "anh đánh đồn Hộ Thành"- chúng gọi Lượm như vậy - đập cho một trận ngất ngư, đứa nào trong bụng cũng thấy như mình được trả thù. Chúng liếc nhìn bàn mặt du côn tím bầm, méo mó của Lép-sẹo với ánh mắt hả hê. Ánh mắt của chúng như muốn nói: *Mi tướng mi ăn hiệp tụi tau mãi được à? Chừ đã có Vệ Quốc Đoàn bênh tụi tau nghe!* Chúng cầu ước Lượm đập Lép-sẹo thêm vài trận nữa, đập chết thì càng tốt. Để từ đây chúng đỡ khổ vì hấn.

Bởi vậy, khi nghe Lượm rủ chúng đi vào ba-ti-măng bàn chuyện hệ trọng, chúng hớn hờ đi theo ngay. Lượm ngồi dựa lưng vô tường, các bạn ngồi vây tròn chung quanh. Một vài đứa trong băng Lép-sẹo thập thò ngoài cửa, tò mò, xét nét nhìn vào. Lượm trừng mắt bậm môi nhìn lại chúng. Chúng chột dạ, tháo lui ra sân. Lượm hỏi tên, tuổi về trường hợp bị bắt của mỗi bạn. Nghe xong, Lượm nói giọng chê trách.

- Các cậu đều là liên lạc của Ủy ban, của du kích bộ đội địa phương, rửa mà chịu để cho tụi ba de móc túi đánh đập, bớ tai, đá dít, sai khiến chi cũng phải chịu. tớ thấy lạ quá! Có đời thuở mô một thằng liên lạc của du kích lại đi ngồi dấm bớ, gãi ghè cho một thằng ăn cắp ở chợ Đông Ba?

- Nhưng tụi hấn đông. - Một đứa cãi lại. - Cả các anh tù lớn cũng phải sợ tụi hấn.

- Tụi hấn gan mà liều mạng gồm lắm! Một đứa khác nói chen vào.

- Tụi hấn đông, các cậu thì ít à? - Lượm hỏi lại giọng gay gắt. - Chỉ ngồi ở đây thôi cũng đã có mười một đứa. Còn tụi hấn, mười hai đứa, thua kém chi nhau? Tụi hấn gan, các cậu không gan à? Mà tụi hấn chỉ có gan móc túi, gan ăn cắp. Còn anh em mình toàn

gan đánh Tây. Hỏi ai gan hơn?

- Nhưng tụi hấn kết bè với nhau...

- Tụi hấn kết bè, tại rằng anh em mình lại không biết kết bè? Anh em mình chịu ngu thua tụi hấn à? Mà theo ý tớ, ta không thêm kết bè như kiểu tụi du côn, ăn cắp. Tụi ta sẽ thành lập một đội, y như đội du kích rửa. Các cậu có đồng ý không?

- Đồng ý! Anh nói đúng đó! Ta lập thành một đội rồi choảng nhau với băng của hấn, chết thì thôi! - Một đứa là liên lạc của Ủy ban hành chánh kháng chiến xã Phong Lai đứng phất ngay dậy hùng hổ nói. Tất cả đều háo hức hưởng ứng.

- Đúng đó! Lập ngay đi! Lập xong ta kéo ra đập tụi hấn luôn.

- Gớm, làm chi mà hăng máu vẹt. - Lượm bật cười nói. - Theo ý tớ, mục đích của đội ta không phải chỉ để đập lộn. Nếu tụi hấn gây sự thì ta đập, nhưng nếu tụi hấn biết sợ, rút lui trước thì thôi. Đã đập nhau, tụi hấn sút đầu chảy máu thì anh em mình cũng học máu mũi máu mồm. Như vừa rồi tớ với thằng Lép-sẹo đó.

- Không đập lộn nhau với tụi hấn thì ta lập ra đội làm chi?

- Thiếu chi việc! - Lượm nói. - Theo ý tớ thì như ri: Từ giờ trở đi, mười một anh em mình sẽ ở chung lại một chỗ như một tiểu đội du kích tập trung, ăn cùng ăn chung, làm chi cùng làm chung, cần đập lộn ta cùng đập. Sẽ không một cậu mô phải chịu làm dây tớ cho tụi hấn, và cho bất cứ ai. Lĩnh cơm không phải bẻ ra cúng cho tụi hấn. Việc dọn cất cầu tiêu, phần của tụi hấn, tụi hấn phải tự làm lấy, phần tụi mình tụi mình làm. Nếu tụi hấn giở trò, đập một anh em mô trong đội, cả đội sẽ a vô đập lại. Ngoài ra, anh em mình tìm cách giúp đỡ cho các anh bị giam trong dây ca-sô âm phủ. Các anh

trong nó toàn Việt Minh hang nặng cả. Họ là cấp chỉ huy của anh em mình cả đó nghe. Lính không giúp đỡ cấp chỉ huy còn giúp ai? Ông Phùng Đông, chỉ huy trưởng mặt trận khu C hiện cũng đang ở trong đó. Ông đang nằm khát cháy cổ, không biết nhờ ai lấy cho hộp nước... cả cụ Võ Nguyên Than, người đã sinh ra đại tướng Võ Nguyên Giáp, cũng bị tụi hán hành hạ bỏ đói, bỏ khát. Các cậu nghĩ coi có đứt ruột không?

Nghe Lượm nói đến đó, nhiều đứa tự nhiên rơm rớm nước mắt. Nganh gục vào vai Lượm khóc lặng lẽ. Lượm cũng khóc. Nó đưa nắm tay quạt nước mắt nói tiếp:

- Việc trước nhất của anh em mình là hàng ngày ta chịu khó kiếm nước trong, chuyền vô ca-sô, tiếp tế cho các anh, các cụ.

- Làm được như rửa thì tốt quá anh Lượm hè! - Thái bật lên nói.

- Nhất định anh em mình làm được! Các cậu có đồng ý như rửa không?

- Đồng ý! Đồng ý! - Tất cả cùng nhao lên tán đồng.

Lanh nói, giọng hối hận, buồn rầu:

- Việc như rửa mà anh em tui mấy lâu chẳng nghĩ ra. Tệ thiệt! - Rồi nó nhấp nhồm chỉ chực đứng lên xách ống bơ đi kiếm nước trong để tiếp tế cho các anh trong "ca-sô âm phủ".

15

- Khi mô thì đội mình ngủ tập trung? - Một đứa là liên lạc của bộ đội địa phương huyện Hương Trà hỏi

Lượm.

- Ngay tối nay!

- Nhưng lấy chỗ mô mà ngủ cho đủ cả đội? - Một thực tế nan giải và gay gắt đặt ra cho Lượm, làm nó ngồi lặng đi một lúc, sững sờ, bối rối.

Các bạn đang ngồi ở đây, từ trước đến nay ngủ tản mát, mỗi đứa một nơi, ở cả hai ba-ti-măng. Đêm qua, lần đầu tiên Lượm, Nganh, Thái, Lanh ngủ cùng với nhau một chỗ. Chỗ ngủ quá chật, bị người lớn chen lấn phải dồn sát đến gần cầu tiêu. Nếu nằm sát hơn nữa thì phải nằm lên cứt và nước dái từ trên cầu tiêu tràn xuống. Bây giờ thêm bảy đứa nữa thì lấy đâu ra chỗ. Nhưng nếu cứ ngủ tản mát mỗi đứa một nơi như cũ thì cái đội mới lập ra này sẽ rã ra như một vát cơm ngâm nước. Một hạt cơm tự nhiên rời khỏi vát cơm.

Lanh nói cho Lượm biết tụi băng Lép-sợ cũng ngủ chung thành một dãy dài ở bên ba-ti-măng hai. Chỗ mà Nganh sợ hãi không dám nằm ở đằng kia là Lép-sợ chiếm thêm để thỉnh thoảng hán sang nằm chơi với một người tù lớn tuổi vốn trước đây là một tên du côn kết thân với hán.

Cuộc đời chiến sĩ Vệ Quốc Đoàn tuy còn rất ngắn ngủi nhưng cũng đã dạy cho Lượm một điều quan trọng. Điều kiện trước tiên để làm nên sức mạnh của một đơn vị chiến đấu, là phải cùng ăn, cùng ngủ, cùng sinh hoạt. "Thằng đầu trộm đuôi cướp cũng khôn ngoan biết như vậy. - Lượm cay đắng nghĩ bụng - Không phải vô cớ mà Lép-sợ cho cả băng hán ngủ tập trung thành một dãy".

Lượm chán ngán đưa mắt nhìn khoảng còn lại trong ba-ti-măng, lấy nhầy cứt dái và dòi từ trên trần nhà rơi xuống lộp bộp như gạo rắc - những con dòi lông lá, ngo ngoe đang bò thành đàn, thành lũ. Muốn ngủ được phải quét dọn sạch nền xi măng. Nhưng vô ích. Chỉ sau một

đêm là nước phân ngập ngựa trên cầu tiêu sẽ tràn xuống tận chỗ nằm.

Lượm đi lại chỗ mấy ông cụ nằm ở góc cạnh cửa ra vào, hỏi chuyện. Các cụ cho biết, ngày các cụ mới vào tù, cả hai hố cầu tiêu đều không tắc. Nhưng tù càng ngày càng đông, càng hỗn tạp. Người ta nhét giấy, giẻ lau, cả đất đá nữa xuống lỗ, tích tụ lại lâu ngày hóa tắc.

- Có cách chi thông cho hết tắc không cụ?

- Thấy nhớp nhúa, hôi hám quá nên cũng đã có nhiều người tìm cách thông. Họ lấy gậy thọc, uốn dây thép móc, nhưng không ăn thua. Càng thông, càng móc lại càng tắc hơn.

Ông cụ bị bắt vì có con trai là Vệ Quốc Đoàn, nhìn về phía hai cái cầu tiêu nói:

- Chừ có người mò dăm cả gan thọc tay xuống lỗ moi hết những thứ mắc kẹt ra thì may có thể thông được.

Bọn trẻ xúm lại quanh ông cụ, trợn tròn mắt nhao nhao hỏi:

- Thọc tay vô giữa cái vũng cứt dái lều bều đó a cụ?

- Phải đó các cháu ạ. Nhưng gồm ghieếc như rửa ai dăm.

- Nếu thông được thì tụi cháu cũng không ngăn cụ ạ. Chỉ lo không thông được thôi... Tây, mặt thám an ninh tụi cháu không ngăn, ngăn chi đồ cứt dái! - Trong cơn câu giân Lượm bật lên nói vậy. Nhưng nói xong nó bất giác rùng mình. Sự dơ bẩn đến mức kia gây cho Lượm cái cảm giác kinh khiếp còn hơn cả những trận đòn tra tấn của tụi An ninh.

Nghe nói vậy, các bạn đều trở mắt nhìn Lượm. "Chắc là anh nói trang chơi rửa chứ đời mò anh dăm móc". Những cặp mắt của các bạn như nói với Lượm vậy. Chính cái vẻ nhìn đó đã làm Lượm nổi xung, muốn

liều mạng. Em vụt cởi phăng áo, nói với Ngạnh và Thái giọng như quát:

- Hai đứa bay chạy ra cái chỗ hố phân xách cái thùng hốt cứt vô đây cho tao!

- Để tui ra lấy cho. Tui biết chỗ. - Lanh miệng nói, chân chạy ra khỏi ba-ti-măng.

Thái nhìn Lượm run rẩy hỏi:

- Anh móc thiệt à?

Nghe Thái hỏi, Lượm càng nổi xung:

- Tau đã nói từ giờ trở đi mi đừng hỏi tau câu đó!

Thiệt à? Thiệt à? Tau đã nói láo với mi khi mô?

Và ngay lúc đó Lượm vụt hiểu rằng bây giờ mình không còn thật lùi được nữa. Nó đã qua sông và chẹt cầu sau lưng. Nếu nó thật lùi, cái đội mới lập này sẽ lập tức tan rã, vì các bạn không ai tin mình nữa. Và tại băng Lép-seo sẽ xông vô ăn thịt mình...

Thằng Lanh chạy vào, tay xách cái thùng sắt chuyên dùng để hốt phân. Nó lột miếng giấy ở chỗ tay xách, mặt ngoảnh sang một phía khác như lúc người ta xách con chó chết hay con mèo chết đã có dòi.

Lượm lảng lạng cầm lấy cái quai thùng, ném miếng giấy lột quai vào thùng, rồi bước thẳng tới dây cầu tiêu.

Với vẻ bất cần của người quyết liều mạng, nó lợi luôn vào vũng phân lỏng bông, nổi lều bều những giẻ, những giẻ rách, và từng đám dòi ngo ngoe, ngo nguậy trèo lên những vật nổi lều bều đó thành từng núi nhỏ núi rác. Chúng lập tức bám vào hai ống chân Lượm và ngo ngoe, ngo nguậy, trèo ngược lên phía đùi. Vẻ mặt Lượm lúc này là vẻ mặt của người sắp nổ oẹ. Đứng từ xa nhìn lại các bạn đều nghĩ rằng Lượm sẽ nhào trở ra.

Lượm đặt cái thùng xuống bên cạnh, rồi cúi xuống thọc tay vào vũng phân. Bọn trẻ rùng mình tưởng

chừng như Lượm đang thọc tay vào bếp than đỏ. Nhiều đứa bật kêu lên "úi".

Lượm móc lên một nùi giẻ và giấy lầy nhầy phân, ném vào thùng. Nó móc tiếp, móc tiếp, lôi lên từng nùi lớn nhỏ nào giấy, nào giẻ, nào lá, nào cỏ và cả gạch vụn, đá vụn. Cánh tay Lượm mỗi lúc một thọc sâu xuống hơn. Đến khuỷu tay, đến bắp tay, rồi đến tận nách. Mỗi lúc Lượm càng phải cúi gập người, mặt gần sát vào vũng phân. Lúc này, Lượm phải rướn cao cổ hết mức để phân và dòi khỏi chạm vào cằm. Nó đã móc lên gần nửa thùng những thứ mắc kẹt dưới lỗ cầu tiêu. Mùi thối xông lên nồng nặc cả ba-ti-măng, đứng từ xa mà các cụ và bọn trẻ đều phải đưa tay bịt mũi.

Cái tin "Chú Vệ Quốc Đoàn đánh đồn Hộ Thành" đang dùng tay móc thông hố cầu tiêu, chỉ một loáng đã lan khắp sân tu, sang ba-ti-măng hai, và các dãy xà lim, ca-sô. Những người tù đau ốm, các cụ già, tui tù con nít, tò mò, hiếu kỳ kéo vào đứng chen chúc trước cửa, ngoài hành lang, nhìn vào.

Họ thấy Lượm cời trần, tấm lưng gầy giờ xương, đan dọc ngang những vết sẹo lằn ròi, đang cúi gập người trên vũng phân, dòi. Một cánh tay chống, phân ngấp đến khuỷu tay, cánh tay kia thọc sâu xuống lỗ cầu tiêu, phân lút đến nách, mặt và cằm gần chạm vào những tảng phân lều bều. Dòi lúc nhúc ngo ngoe bò lên lưng, lên cổ, lên đầu.

Đứng từ xa mà nhìn cảnh tượng đó, nhiều người cũng phải sồn gai ốc và cảm thấy buồn nôn. Trong số này có một ông giáo trước kia dạy văn và triết ở trường Quốc Học. Ông bị bắt vì bọn mật thám lục soát tủ sách của ông có những tác phẩm của Các Mác và Ăng-ghe-n. Hình ảnh người chiến sĩ thiếu niên trần lưng, ngấp người trong vũng phân và dòi bọ để thông cầu tiêu bị

tắc, làm ông liên tưởng tới một trong mười hai chiến công của người dũng sĩ thần thoại Héc-quyn: Héc-quyn đã dọn sạch phân rác cái chuồng ngựa ba nghìn con của vua Eaghe tích tụ trong suốt ba năm! Và trong khoảnh khắc ông đã lĩnh hội một cách sâu xa hơn bao giờ hết ý nghĩa của biểu tượng hùng vĩ này. Ông lẩm bẩm: "Dọn sạch những nhớ nhớp đầu độc cuộc sống đồng loại là một trong những chiến công lớn lao nhất của con người."

Mỗi lần Lượm rút cánh tay lên, lôi theo một nùi rác trộn lẫn với phân và dòi, ném bộp vào cái thùng sắt rỉ, nét mặt nó hằm hằm, dữ tợn, giống hệt vẻ mặt lúc nó cời lên bụng Lép-sẻ, túm tóc động dậu hấn côm cốp xuống nền xi-măng!

- Oo... ọt ọt! - Từ lòng hố xí bất ngờ thoát ra một tiếng kêu như tiếng la nắc vui mừng của người bị hóc xương lâu ngày, bất ngờ nuốt được miếng xương khỏi cổ họng! Như có phép lạ, cái vũng phân dòi lỏng bỗng trôi tuồn tuột xuống miệng hố, chỉ một chốc đã trở nên xi măng.

Tất cả những người chứng kiến không nén được vui mừng, nhảy hết cả lên, reo to:

- Thông rồi! Thông rồi!

Nếu trên người Lượm không bê bết phân dòi, chắc họ đã ùa tới công kênh nó lên vai.

Không nói không rằng, Lượm lại sục sang cái cầu tiêu thứ hai, móc thông tiếp. Những thứ nó móc lên đã chất một thùng đầy có ngọn. Thông xong cái cầu tiêu thứ hai, Lượm chụp lấy quai thùng, xách bằng hai tay, với nét mặt hằm hằm, chạy thẳng một mạch ra khỏi cửa ba-ti-măng. Những người đứng chen chúc trước cửa vội vàng dạt hết ra hai bên. Lượm lao xuống mấy bậc tam cấp, lặc lè chạy ra cái hố lớn ở góc cuối sân lao, đổ ụp

cái thùng xuống đó. Các bạn trong đội ủa chạy theo sau Lượm. Rời khỏi cái hố mới chực bước chân, Lượm ngồi phịch xuống đất, kiệt sức. Thúi bậm môi bậm miệng nhỏ từng tùm cò lớn, vầy lại làm giẻ lau, lau phân và dòi bê bết trên hai cánh tay, trên lưng, trên cổ Lượm. Nó vừa phui những con dòi lông lá bò trên tóc Lượm xuống đất vừa khóc, Lanh, Ngạnh và các bạn đứa ống bơ, đứa vỏ đồ hộp, chạy ra hố nước mức nước, chạy vào đội té tát lên người Lượm.

- Tụi bay mức nước vô cộ sạch nền xi măng sửa soạn chỗ ngủ cho cả đội tối nay... - Lượm kịp nói đến đó đã cúi gập người nôn thốc nôn tháo. Mặt nó tái mét nôn đến mặt xanh mặt vàng. Nó vừa khạc nhổ, vừa nói với giọng giận dữ:

- Từ giờ trở đi, bắt kể ai, cả con nít, cả người lớn đi ỉa mà còn tọng giầy, giẻ xuống lỗ, tụi ta phải xúm lại rì đầu xuống, bắt phải moi lên ngay! Không moi thì cứ đập cho bể óc!

16

Sáng hôm sau. Đó là ngày mà bọn lính ngục bắt tụi tù con nít phải dọn cầu tiêu của hai dãy ba-ti-măng một và hai. Cầu tiêu ở ba-ti-măng hai cũng bị tắc như bên ba-ti-măng một.

Hầu hết tù người lớn đã đi làm cỏ-vê. Trên sân lao lúc này chỉ còn lại bọn tù con nít và mấy người già yếu.

Lượm và các bạn trong đội đang ngồi trên thành bể xi măng giữa sân lao. Lượm kể chuyện cái đêm cùng với Tư dát đi rải truyền đơn, phối hợp với các anh lớn đánh

đồn Hộ Thành.

Nghe Lượm kể chuyện nhưng mắt đứa nào cũng ngơ ngợp nhìn về phía cửa ba-ti-măng hai, nơi tụi băng Lép-seo đang tụ tập. Chúng biết thế nào bọn Lép-seo cũng sắp sửa kéo đến gây sự, bắt chúng phải dọn cầu tiêu thay cho chúng, như mọi bận. "Không biết anh Lượm có dám đứng ra đối địch với tụi hán không?" Nhiều đứa nghĩ vậy. Tuy chúng đều công nhận Lượm gan liều, cứng cổ, nhưng chúng vẫn cảm thấy tụi băng Lép-seo đông hơn, mạnh hơn, liều mạng hơn, đặc biệt trong người đứa nào cũng dắt dao. Cảm giác lo sợ, phấp phồng trong lòng chúng mỗi lúc một tăng. Hôm qua đứa nào nói cũng hăng. Nhưng lúc này sắp sửa vào trận, nhiều đứa run sợ, muốn tháo lui: "Không khéo tụi hán đâm chết mình mất!". Có đứa nghĩ vậy, và tự nhiên tái mặt.

Lượm cũng biết vậy, nên nó cố tìm cách làm cho cả đội vững tâm bằng cách kể chuyện và làm bộ như không coi tụi Lép-seo ra mùi mè gì. Nó nghiêng răng tự nhủ: "Dù có bị tụi hán xúm lại đâm gục, cũng phải đương đầu, chống cự đến cùng. Mình mà tỏ ra hoảng sợ, đội sẽ tan ngay. Và nếu muốn sống, mình cũng đến nước phải đi đâm bóp, gãi ghê cho tụi ba de móc túi đó ngủ!"

- Tề, tề! Tụi hán kéo đến tề! - Nhiều tiếng thì thảo hoảng sợ, cắt ngang câu chuyện của Lượm. Lượm ngoảnh lại, nhìn mấy đứa vừa thì thảo, thấy mặt chúng đều tái nhợt. Cặp mắt nó lóe ánh giận dữ, nói rít qua kẽ răng:

- Tụi hán là cộ hay beo mà ngớ bộ các cậu muốn đá ra quần rứa?

Từ cửa ba-ti-măng hai, cả băng Lép-seo, mười hai đứa, đang rùng rùng kéo đến. Lép-seo đi trước. Tụi đàn em bám sát gót hán. Cả bọn, về mặt thẳng nào cũng

hùng hùng hổ hổ, rõ ràng cái băng trộm cắp này kéo đến với ý định đánh nhau. Trước lúc kéo đến, Lép-seo nói với bọn đàn em:

- Bữa ni mà anh em mình không đập chết tụi hần, thì anh em mình sẽ đến nước phải đi làm đầy tớ cho tụi hần! Trước nhất là tất cả phải nhào vô làm thịt "thằng móc cút". Hần là tên tử thù của anh em mình đó!

"Chao, mặt mũi đứa mô coi cũng ghêỉe chẳng khác chi mấy cái nùi rác mình móc lên dưới hố cầu tiêu!" - Lượm nheo mắt nhìn chúng nghĩ vậy, và quay lại nói với các bạn:

- Khi nào nghe tao hô một tiếng là phải xông hết vô nghe!

Lép-seo cũng giống như hôm Lượm đập lộn với hần: Áo pác-ti-dăng lem luốc, rộng thùng thình, phanh ngực, khoe cái đầu lâu và hai xương chéo xam trên ngực, quần đùi xắn đến bẹn, thì ra trên cặp quần, chéo ngang rốn, cái cán dao găm. Cái miệng hần rộng ngoác, cặp môi dày ngậm lất lếu thuốc quăn bằng giấy báo. Khuôn mặt hần vẫn chưa tan hết dấu vết trận đòn hôm trước, hai má và môi trên bị đập, thâm tím, hai ba cục u đỏ bầm trên trán, nên trông càng thêm vẻ du côn anh chị. Bọn đàn em, đứa nào một tay cũng dút vào bên trong bụng áo. Lanh đứng đằng sau Lượm, nói giọng run run:

- Anh chú ý! Tay đứa mô cũng nắm cán dao giấu trong áo.

Nghe vậy, cố hết sức mà Lượm vẫn thấy lạnh dọc xương sống.

- Tao chấp! - Lượm gằn giọng trả lời Lanh, không quay mặt lại và tự nhiên nó thấy tức tối với chính nỗi sợ hãi của mình.

Thúi nịu nhẹ vạt áo Lượm, nói gằn như thì thầm:

- Hay anh để tui la tiếp cứu cho bọn lính ngục chạy vô?

- Không cần! - Lượm lắc đầu. - Tụi hần tưởng anh em mình sợ, lại càng làm già.

Một cơn gió lốc thổi xoáy làm tung bụi cát trên sân lao mờ mịt. Tụi băng Lép-seo đứng lại, nhiều đứa đưa tay lên dụi mắt. Một ý nghĩ lóe sáng trong óc Lượm. Nó nói:

- Mỗi đứa vốc hai tay hai nắm cát! Hễ tụi hần rút dao là ném cát vô mặt luôn. Xông vô giật lấy dao rồi đập cho tụi hần không kịp trở tay!

Ngành nhét cái đinh hai mươi phân đã được mài nhọn hoắt vào bàn tay Lượm, nói:

- Anh cầm cái đinh ni để tui rảnh tay cầm cát...

- Không cần! Tay không tao chấp tụi hần! - Vẻ mặt và giọng nói cứng cỏi của Lượm tự nhiên làm các bạn trở lại vững tâm. Những ngày chiến đấu ở mặt trận Huế đã dạy cho nó một điều quan trọng: Trong giây phút hiểm nguy của trận đánh, một tiếng cười ngạo của người chỉ huy nhiều lúc làm cho đơn vị đủ sức chuyển bại thành thắng.

Khi chỉ còn cách bọn Lượm chừng mười bước. Lép-seo bỗng đứng lại. Lượm rẽ các bạn bước lên trước hất hàm hỏi cả bọn:

- Tụi bay muốn chi?

Lép-seo tránh không nhìn Lượm, nói với bọn trẻ đứng sau lưng Lượm, giọng hách dịch, ra lệnh:

- Tụi bay đi vô ba-ti-măng hai dọn cút ngay! Sáng ni phải dọn cút tụi bay không nhớ à! Đứa mô bỏ việc thì chó có trách đại ca Lép-seo! Mệ đập hơi nặng tay hần giả giọng các mệ, rồi giả giọng Tây sai khiến tù làm cò-vê:

- A lê ê! Mao lên! Viết mìn mao lên!

Bọn đàn em hần cười lên hi hi, khiêu khích. Lượm nghiêm mặt, nói:

- Tụi bay vô mà dọn lấy? Sai ai? Phần của tụi tao bên ba-ti-măng một, tụi tau dọn rồi. Bên nó là phần của tụi bay!

Lép-sẹo chít miệng nhổ cái tàn thuốc, hai mắt vụt đỏ kè, gầm mặt hỏi:

- Mi là cha tụi hần à?

- Là anh em cùng một đội!

- Đội chi?

- Đội thiếu niên chiến đấu lao Thừa Phủ. - Lượm trả lời liền một cái tên vụt thoáng qua óc nó. Và tự nhiên chính nó cũng cảm thấy vững tâm hơn với cái tên Đội đặt ra một cách bất ngờ đó.

Lượm nói tiếp, giọng dàng hoàng, rành rọt:

- Từ giờ trở đi, tụi bay cần gì cứ nói thẳng với tau! Tụi bay muốn chơi dao, chúng tao chơi dao! Chơi tay không, chúng tao chơi tay không! Muốn hòa thuận chúng tao hòa thuận. Vệ Quốc Đoàn với du kích chúng tau, tụi Tây, Mật thám, Bảo vệ quân, An ninh, súng đạn đầy mình tụi tao còn không ngần, ngần chi đồ ba con dao rết của tụi bay!

- Đại ca còn chờ chi nữa! Đập chết cha hần đi! - Tụi đàn em Lép-sẹo hùng hổ thét lác.

Lượm trừng mắt:

- Tao thách đó! Thành mô muốn chết thì cứ vô đây! Tụi bay đã thấy tao đập lộn như răng rồi đó!

Cả băng Lép-sẹo gầm ghè sắp sửa rút dao, các bạn của Lượm cũng sẵn sàng ném cát.

Mấy năm sau, khi Trần Lượm đã thành một tiểu đội trưởng trình sát nổi danh gan dạ của trung đoàn, mỗi

lần vui chuyện, anh kể với các bạn trong tiểu đội, chuyện những ngày ở trong lao Thừa Phủ, đến đoạn này, giọng anh vẫn còn nghẹn lại vì hồi hộp. Anh nói:

- "Nếu hôm đó xảy ra đánh nhau giữa hai toán, thì đổ máu là cái chắc! Và mình có thể bị đâm chết với mấy con dao rết của tụi ăn cắp, móc túi. Con nít đầu chưa sạch cứt trâu mà tụi nó dữ tợn như beo!"

Nhưng đúng lúc đó, tiếng anh tù điên bỗng la to ở phía cuối dãy ca-sô Âm phủ:

"Ông Một Điều! Ông Một Điều!"

Thành mô yếu, chạy cho mau!

Thành mô đau, cứ đứng lại... ại... ại!"

Cả hai toán con nít đều rùng mình, quay hết nhìn ra phía cổng lao. Lép-sẹo nhanh tay khép vội hai tà áo lại giấu cái đầu lâu xương chéo xăm trên ngực và con dao dắt trước bụng.

Thường lệ, cứ vài ba buổi sáng. Một Điều lại đi vào lao, rào một vòng quanh các ba-ti-măng, các dãy ca-sô, xà-lim xem xét, kiểm tra.

Một Điều đã hiện ra ở đầu sân lao. Hần diện bộ "soóc" kaki vàng quen thuộc, cầu vai áo lấp lánh cái vạch lon quan một, đầu đội mũ ca-lô, miệng ngậm cái ống điếu tổ bố bốc khói, tay ngúc ngoác roi cặc bò như con rắn đen, bên hông đeo xệ khẩu súng lục. Cẳng tay cẳng chân hần dài như tay chân vượn, tua tủa lông lá.

Chỉ nhìn thấy bóng dáng tên chúa ngục có máu điên này, tù lao Thừa Phủ, kể cả người gan lì nhất cũng phải nổi da gà. Điều đáng sợ và nguy hiểm nhất của hần là hần đánh tù, bắn tù, một cách hết sức bất ngờ; về mặt hần cứ lạnh băng như mặt nạ nên không sao biết được mà đề phòng.

Một Điều đi vào ba-ti-măng hai. Một phút sau hần

đi ra đứng trên bậc thềm, một tay chống lên bao súng lục, tay cầm cây roi da ngoắc ngoắc hai toán tù con nít đang găm ghè sửa soạn đánh nhau:

- Viên i xì! Lại đây! Lại đây!

Một Điều không biết tiếng Việt. Hắn chỉ trọ trọ được vài ba tiếng, nhưng hắn không cần thông ngôn. Đối với tù, những tiếng hắn không biết, hắn thay bằng roi cặc bò và đôi khi bằng đạn khẩu súng lục đeo xệ bên hông.

Nhìn cây roi Một Điều ngúc ngoắc như con rắn đen từ xa, tất cả bọn trẻ đều run rẩy, cứ đứng như chôn chân xuống đất. Mặt chúng cắt không còn giọt máu.

- Bé con! Viên i xì! Lại đây! - Giọng Một Điều gần lại, gắt hơn.

Nhìn bản mặt cô hồn của tên chúa ngục, nhớ đến trận roi cặc bò hôm đầu tiên dưới hiên mưa, Lượm trong bụng cũng run không khác gì các bạn. Nó lại đang ở trong tình thế mắc kẹt giữa hai đối thủ đều đáng sợ. Một Điều và tụi băng Lép-seo. Nếu chân chừ, nó phải nhận đòn cả hai. Kinh nghiệm chiến sĩ và bản chất cứng cổ đã dắt dẫn nó hành động, đối phó: Phải liều mạng xông thẳng tới, đối mặt với hiểm nguy rồi tùy cơ tìm cách tự cứu mình. Bây giờ mà bỏ chạy là chết!

Lượm nói to với các bạn, cốt để cho cả tụi băng Lép-seo nghe:

- Hắn đã gọi thì phải đến. Không đến hoặc bỏ chạy, hắn nổi điên thì rồi đời đó nghe! Các cậu cứ theo tớ, có việc chi tớ chịu trước.

Lượm chạy trước, các bạn liú ríu chạy theo sát sau lưng

Bọn Lép-seo thấy vậy, hoang mang, cũng hấp tấp chạy theo, cách bọn Lượm một quang.

Lượm đứng lại trước mặt Một Điều, ước tính khoảng cách khỏi tầm roi. Nó nói với tên Chúa ngục bằng tiếng Pháp, cố để giọng khô run:

- Thưa ông quan hai (nó tăng thêm cho hắn một lon để lấy lòng), chúng tôi có mặt!

Ánh mắt vàng như mắt rắn của Một Điều thoáng vẻ ngạc nhiên:

- Mà biết tiếng Pháp?

- Thưa ông quan hai, tôi nói chưa được đúng mẹo lắm.

- Mà là Việt mìn?

- Tôi là học sinh trường lít-xê...

- Còn bọn kia? - Một Điều khoát cây roi chỉ các bạn đứng sát sau lưng Lượm.

- Thưa ông quan hai, toàn trẻ con, con nhà nghèo. Chúng không được đi học. Chúng phải đi chăn trâu, bán báo, đánh giày để tự nuôi sống ..

- Tại sao chúng bị bắt?

- Tại chúng đi qua các trạm kiểm soát mà không có giấy thông hành. - Lượm trả lời bừa.

Bọn băng Lép-seo đứng cách đó chừng mười bước. Chúng kinh ngạc, khiếp đảm nhìn Lượm đối đáp với Một Điều bằng tiếng Tây lâu lâu. "Chết cha rồi!" - Chúng sợ đến muốn tắt thở, nghĩ bụng: "Thằng móc cứt nó biết tiếng Tây, chắc hắn đang xui Một Điều đập chết tụi mình!"

Một Điều đưa cây roi qua vai, chỉ vào ba-ti-măng:

- Tại sao chúng mày không dọn sạch các cầu tiêu? - Hắn vừa hỏi vừa bước xuống các bậc tam cấp. - Lũ lưỡi biếng! - Hắn bắt thần quát to và vung cây roi lên.

Biết hắn sắp đánh, nhưng Lượm cố hết sức không rụt cổ, né người tránh đòn. Nó liều lĩnh nhìn thẳng vào

mắt tên Chúa ngục nói rành rọt với thứ tiếng Pháp khá đúng mệo:

- Thưa ông quan hai, chúng tôi không phải là những đứa trẻ lười biếng. Chúng tôi biết rõ bốn phận của chúng tôi. Toán chúng tôi, - Lượm đưa tay chỉ các bạn, - có nhiệm vụ dọn vệ sinh ở ba-ti-măng một. Chúng tôi đã làm xong, mời ông sang kiểm tra. Dọn vệ sinh ở ba-ti-măng hai là nhiệm vụ của bọn kia. - Lượm chỉ vào cả băng Lép-seo.

Thái độ chừng chạc và câu trả lời bằng tiếng Pháp đúng mệo của Lượm làm cho Một Điều tự nhiên hạ cây roi xuống. Hắn chỉ roi vào mặt tụi Lép-seo, hỏi:

- Những tên nhơ bẩn kia tại sao chúng bị bắt. Bọn chúng là Viết mìn?

- Thưa ông quan hai, không phải! Chúng bị bắt vì tôi trộm cắp.

- Bọn trộm cắp? - Một Điều chiếu cặp mắt sâu hoắm vàng như mắt rắn vào tụi Lép-seo, ngoác ngoác đầu roi gọi. - Lại đây! Lại đây! - Và một tay hắn mở bao súng lục.

Bọn Lép-seo rú lên khiếp đảm. Nhiều đứa òa khóc chấp hai tay vái lấy vái để Một Điều:

- Con lạy ông! Con lạy ông!

Một số đứa nhấp nhồm định bỏ chạy. Lép-seo cũng định bỏ chạy.

Nhìn vẻ sợ hãi đến cùng cực của bọn trẻ rách rưới khốn khổ, nổi giận dữ trong lòng Lượm bỗng tiêu tan. Nó cảm thấy thương hại chúng. Nó nói với cả bọn giọng như ra lệnh:

- Dừng chạy! Chạy hắn bán chết cha bay ngay! Bước lại gần đây rồi tao xin hắn cho!

Nó quay sang nói với Một Điều:

- Thưa ông quan hai, xin ông tha tội cho chúng lần này. Tôi sẽ bảo với chúng dọn sạch cầu tiêu trong vòng nửa giờ.

- Nửa giờ sau nếu bọn bẩn thỉu ấy không dọn sạch, mày hãy báo cho tao biết! - Một Điều nói với Lượm và đút súng vào bao. Hắn ngúc ngoác cây roi đi sang kiểm tra ba-ti-măng một.

Lượm bước đến đứng trước mặt Lép-seo, nói giọng nghiêm khắc.

- Tao đã xin hắn cho tụi bay rồi đó! Kéo nhau vô mà dọn ngay cầu tiêu đi! Trong nửa giờ phải dọn cho sạch. Vứt hết dao đi! Đồ ngu! Tao mà nói với hắn trong người tụi bay đứa mô cũng dắt dao để rình giết hắn, thì tất cả tụi bay đã ăn đạn suốt lượt!...

Bị Lượm mắng nhiếc nhưng cả bọn không đứa nào còn dám hó hé. Chúng cúi mặt xuống đất. Riêng Lép-seo trần trần nhìn Lượm với ánh mắt căm hờn. Từ ngày vào tù đến nay, chưa một ai, kể cả, người lớn dám mắng nhiếc hắn như Lượm; mà mắng nhiếc ngay trước mặt bọn đàn em của hắn! "Chừ thì tụi đàn em còn coi "đại ca Lép-seo" này ra cái cứt chi nữa!". Hắn nghĩ vậy, vừa cay đắng vừa nhục nhã. Nhưng bây giờ hắn lại không dám làm gì Lượm. Hắn nghĩ: "Thằng móc cứt nó biết tiếng Tây. Hắn chỉ cần xì lơ xì lơ với Một Điều vài tiếng là mình đã phải ăn đạn rồi! Tổ cha hắn!". Lép-seo găm lên trong bụng. Một ý định liều lĩnh thoáng vụt qua trong óc hắn: "Mình phải đâm cho hắn một dao vô giữa ngực, rồi tự đâm chết mình luôn! Sống mà phải chịu nhục như ri thì sống làm chi!"

- Một Điều ra! Một Điều ra! - Tiếng một đứa trong bọn hắn run rẩy kêu lên.

Lép-seo ngoảnh lại thấy tên Chúa ngục từ trong cửa ba-ti-măng một bước ra, và đang nhìn về phía tụi hắn.

Lượm nói:

- Kéo nhau vô mà dọn cứt ngay không chết cả tụi bây giờ!

- Để tui ra lấy cái thúng đựng cứt hí! - Một thằng cuống quýt nói:

- Để tui tui dọn chỗ, đại ca không phải dọn. - Một thằng giọng xun xoe.

Bóng dáng lông lá của tên hung thần Chúa ngục với khẩu súng bên hông, cây roi cặc bò ngúc ngoác trong tay, lập tức làm cho ý định liều lĩnh trong đầu Lép-sẹo tiêu tan.

- Tổ cha bay! - Lép-sẹo bắt thần trút cơn giận dữ lên đầu bọn đàn em. Hấn nghiêng răng quạo mặt chửi. - Di vô dọn cứt hết! Thằng mô cũng phải dọn!

Và chính hấn chạy vô ba-ti-măng trước. Tụi đàn em lú lú chạy theo.

Lép-sẹo đứng sững lại trước dây cầu tiêu ngập ngụa phân dòi mà từ trước đến nay hấn chỉ đứng từ xa để sai khiến tụi ngoài kia hốt dọn, như một viên cai tù sai khiến tù. *"Và bây giờ tự nhiên xuất hiện một thằng "chó chết" ở đâu, nhỏ con, ốm yếu thua xa hấn, dám đập lại hấn, dám mắng nhiếc hấn "đồ ngu", lại bắt buộc hấn tự tay phải hốt cứt!"...* Hấn nghĩ vậy, và cái miệng rộng ngoác đầy quyền uy, quen sai khiến của hấn, tự nhiên méo xệch như mếu. Một giọt nước mắt đặc quánh, nhu dầu lăn trên gò má lem luốc của hấn. Có thể gọi tên giọt nước mắt trên má tên anh chị vị thành niên này: Thù hận, nhục nhã.

PHẦN THỨ SÁU

1

Rảnh tay được một chút với tụi bằng Lép-sẹo. Lượm nghỉ ngay đến việc tìm xem chỉ huy trưởng mặt trận khu C hiện đang bị giam ở xà lim số mấy, để có thể giúp đỡ ông.

Mất hai ngày mày mò điều tra, Lượm và các bạn trong đội mới phát hiện ra ông đã bị bọn chúng chuyển lúc ban đêm, sang dãy ca-sô âm phủ, giam ở ca-sô số sáu:

Mỗi ca-sô, gần sát mắt có một khuôn cửa rộng chừng sáu tấc vuông, cấm chắn song sắt to bằng chét tay. Những người tù bị giam trong ca-sô cứ chiều chiều lại treo lên, thả qua khuôn cửa sổ đó ra bên ngoài cái ống bơ có buộc dây như kiểu thả gầu xuống giếng. Họ thả xuống như vậy để chờ những người tù bên ngoài đi làm cỏ-về về thương tình rót cho họ một ít nước trong, hoặc cho một mẩu bánh, một chút thức ăn. Nhưng mười ống bơ thông xuống cũng chỉ vài ba ống bơ kéo lên có nước, có bánh hoặc thức ăn. Tất cả tù đều trong tình trạng đói khát ghê gớm, nên bớt ra được chút nước,